

วารสารศิลปกรรมศาสตร์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ฉบับปฐมฤกษ์ 2548

การพัฒนานักดนตรีไทยของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคใต้ที่มีต่อการส่งเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรินทร์ เทพสงเคราะห์

บทคัดย่อ

งานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้จัดให้มีการประกวดดนตรีไทยระดับมัธยมศึกษาใน 14 จังหวัดภาคใต้ จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 และได้ดำเนินการต่อเนื่องตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน เป็นครั้งที่ 17 ผลจากการจัดประกวดดนตรีไทย ทำให้นักดนตรีไทยของโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในภาคใต้มีการพัฒนาฝีมือขึ้นเทียบเท่ากับนักดนตรีในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย

มหาวิทยาลัยทักษิณได้ดำเนินการตามนโยบายด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจนกระทั่งสนับสนุนให้เปิดการเรียนการสอน วิชาเอกสาขาดุริยางคศาสตร์ไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2544 โดยส่วนหนึ่งเป็นการรับนิสิตที่ผ่านการประกวดดนตรีไทยและมีความประสงค์จะเข้าเรียนในด้านนี้ในสถาบันท้องถิ่นได้

แต่อย่างไรก็ตามในการส่งเข้าประกวดดนตรีไทยของโรงเรียนต่างๆ ปรากฏว่าโรงเรียนที่ส่งเข้าประกวดยังมีน้อย ซึ่งเมื่อเทียบกับโรงเรียนทั้งหมดใน 14 จังหวัดภาคใต้ และโรงเรียนที่ชนะเลิศก็ยังคงอยู่ในวงที่จำกัด ไม่กี่โรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนที่ส่งเข้าประกวดก็ยังไม่สม่ำเสมอ บางครั้งน้อยบางในแต่ละปี

เพื่อเป็นการส่งเสริมนักดนตรีไทย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการพัฒนาให้นักดนตรีไทยของโรงเรียน ที่เคยส่งเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ว่าในปัจจุบันแต่ละโรงเรียนมีรูปแบบการพัฒนาการฝึกซ้อมและแนวทางการดำเนินการของโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ ณ มหาวิทยาลัยทักษิณอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาให้นักดนตรีไทยของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคใต้ ที่มีต่อการส่งเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ในอันที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนต่างๆได้พัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้เวลาในการฝึกซ้อมของนักดนตรีไทย
2. เพื่อศึกษาการได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการเล่นดนตรีไทย
3. เพื่อศึกษาการได้รับประสบการณ์การเล่นดนตรีไทยและได้รับการแลกเปลี่ยนความรู้ในการเล่นดนตรีไทย
4. เพื่อศึกษาการได้รับการฝึกอบรมในการฝึกปฏิบัติการ เล่นดนตรีไทย

5. เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมของชมรมดนตรีไทยในโรงเรียน
6. เพื่อศึกษาการได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาดนตรีไทย

วิธีดำเนินการ

โรงเรียนที่เคยเข้าร่วมงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ มหาวิทยาลัยทักษิณตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งปัจจุบันเป็นครั้งที่ 17 มีโรงเรียนจำนวนทั้งหมด 84 โรงเรียน โดยกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ของภาคใต้เกือบทุกจังหวัด แต่การส่งเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ผ่านมามีโรงเรียนที่ส่งเข้าประกวดจะอยู่ระหว่าง 8 -32 โรงเรียนของแต่ละปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างได้จำนวน 9 จังหวัดและได้รับการตอบกลับ จำนวน 38 โรงเรียนโดยกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนจำนวนทั้งหมด 543 คน ตามตาราง 1

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลนักดนตรีไทย ตอนที่ 2 ข้อมูลการพัฒนาให้นักดนตรีไทย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติร้อยละไครส์แควร์

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการฝึกซ้อมดนตรีไทยโดยใช้การฝึกซ้อมเฉลี่ย 5 วันต่อสัปดาห์มากที่สุดร้อยละ 46.2 เวลาที่ใช้ฝึกซ้อมเป็นช่วงเวลาเช้าระหว่างเวลา 7.30-8.30 น. ร้อยละ 47 เวลาที่ใช้ฝึกซ้อม เป็นช่วงเวลาเที่ยง ระหว่างเวลา 12.00-13.00 น. ร้อยละ 27.7 เวลาที่ใช้ฝึกซ้อมเป็นช่วงเย็น ระหว่างเวลา 16.00-17.00 น. ร้อยละ 46.7 และการฝึกซ้อมเฉลี่ยใช้เวลา 2 ชั่วโมงในชั่วโมงเรียนร้อยละ 74.1

2. รูปแบบการได้รับการถ่ายทอดดนตรีไทย จะมีระยะเวลาเริ่มเล่นดนตรีไทยจนถึงปัจจุบัน เฉลี่ยเป็นเวลา 1 ปีมากที่สุด ร้อยละ 24.4 และการเล่นดนตรีไทยครั้งแรกเริ่มจากครู-อาจารย์ ในโรงเรียนเป็นผู้ถ่ายทอดการเล่นดนตรีไทย ร้อยละ 78.6

3. รูปแบบการได้รับประสบการณ์เล่นดนตรีไทยโดยไม่เคยเข้าร่วมการประกวดดนตรีไทยร้อยละ 61.9 แต่มีการร่วมกิจกรรมแสดงดนตรีในงานวันไหว้ครู ร้อยละ 61.1 การร่วมกิจกรรมการแสดงดนตรีไทยในงานต่างๆร้อยละ 49.0 การร่วมกิจกรรมประกอบพิธีในโรงเรียนร้อยละ 73.1 การฝึกดนตรีเพื่อประกอบงานพิธีนอกโรงเรียนร้อยละ 66.3 ซึ่งการฝึกดนตรีเพื่อเข้าประกวดระดับโรงเรียนร้อยละ 28.5 การฝึกดนตรีเพื่อเข้า

ตาราง 1

กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามจำนวนโรงเรียนและจังหวัด

จังหวัด	นักเรียน	จำนวนโรงเรียน
ชุมพร	19	1
ตรัง	37	3
นครศรีธรรมราช	161	11
นราธิวาส	20	1
ปัตตานี	10	1
พัทลุง	48	3
ระนอง	14	1
สงขลา	207	15
สุราษฎร์ธานี	26	2
รวม	543	38

ประกวดระดับภาคได้ร้อยละ 29.1 การฝึกดนตรีเพื่อเข้าประกวดระดับประเทศร้อยละ 4.2

4. รูปแบบการอบรมการเล่นดนตรีไทยโดยได้รับการอบรมนอกเวลาเรียนร้อยละ 45.2 และความต้องการฝึกปฏิบัติเฉพาะเครื่องร้อยละ 58.4

5. รูปแบบการจัดตั้งชมรมดนตรีไทย ซึ่งในโรงเรียนจะมีชมรมดนตรีไทยร้อยละ 88.2 โดยมีสมาชิกในชมรมเฉลี่ยจำนวน 30 คน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.0 การเป็นสมาชิกของชมรมร้อยละ 80.8 รวมทั้งชมรมดนตรีไทยจะแสดงในพิธีต่าง ๆ ร้อยละ 97.2 มีเครื่องดนตรีไทยพร้อมสำหรับการบรรเลงร้อยละ 84.1 เครื่องดนตรีไทยที่ขาดแคลนของชมรมได้แก่ ซิม ร้อยละ 43.6 และซิมยังเป็นเครื่องดนตรีไทยที่นักเรียนในชมรมชอบเล่นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 20.8 สำหรับเครื่องดนตรีไทยที่นักเรียนไม่ถนัดคือ จะเข้ คิดเป็นร้อยละ 26.26. รูปแบบการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยชมรมดนตรีไทยได้รับการสนับสนุนการสอนและการฝึกปฏิบัติจากครู-อาจารย์ในโรงเรียนร้อยละ 84.4 ได้รับงบประมาณจากโรงเรียนในการจัดซื้อเครื่องดนตรีร้อยละ 82.7

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาจำนวนโรงเรียนต่าง ๆ ที่เคยส่งดนตรีไทยเข้าประกวดในงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ซึ่งด้วยชนะเลิศรางวัลพระราชทานใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-ราชกุมารี ณ มหาวิทยาลัยทักษิณนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้ออภิปรายดังนี้

การฝึกซ้อม ผลจากการศึกษาปรากฏว่านักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ จะฝึกซ้อมเฉลี่ยแล้วใช้เวลา 5 วันต่อสัปดาห์และในแต่ละวันจะนิยมฝึกซ้อมกันในช่วงเช้าเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ระหว่างเวลา 7.30-8.30 มากที่สุด รองลงมาในช่วงเย็นระหว่างเวลา 16.00-17.00 น. และมีการฝึกซ้อมบ้างในตอนเที่ยงเล็กน้อย แต่ถ้าเป็นเวลาเรียนในช่วงใด จะฝึกซ้อมกันมากที่สุดกว่าเวลาอื่นๆ จากเวลาทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วของการฝึกซ้อมดนตรีไทยของนักเรียน ซึ่งหากเป็นกิจกรรมโดยทั่วไปก็อาจจะเพียงพอต่อการฝึกซ้อม แต่หากต้องการพัฒนานักเรียน

เพื่อการแข่งขัน ก็ต้องเพิ่มรูปแบบให้มากขึ้น เช่น อาจนำนักเรียนไปร่วมซ้อมดนตรีกับโรงเรียนที่เคยได้รับรางวัลชนะเลิศ เพื่อนักเรียนจะได้เห็นวิธีการฝึกซ้อมหรือได้รับคำแนะนำจากโรงเรียนที่เคยชนะเลิศในวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแนวทางในการพัฒนาให้วงเข้มแข็งขึ้นหรือในช่วงใกล้แข่งขัน อาจมีการเข้าค่ายเพื่อฝึกซ้อมหรือถ้าพอจะมีงบประมาณ ก็อาจเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาฝึกซ้อมและปรับวงให้มีคุณภาพเพื่อเพิ่มความมั่นใจและเกิดกำลังใจให้กับวงมากยิ่งขึ้น

การได้รับการถ่ายทอด ผลจากการศึกษาของนักเรียนที่ได้ฝึกดนตรีไทยโดยครู-อาจารย์ ในโรงเรียนจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้มากที่สุดและเวลาที่ฝึกใช้เวลาเพียง 1 ปี ซึ่งเวลาเพียง 1 ปี หากเป็นนักเรียนที่ฝึกใหม่คงยังไม่เพียงพอที่จะมีฝีมือเพื่อส่งเข้าประกวดได้ ดังนั้นครูต้องพยายามจูงใจให้เด็กฝึกต่อเนื่องต่อไป เพื่อจะได้มีฝีมือที่แข็งแกร่งขึ้น หากทางโรงเรียนหรือนักเรียนที่มุ่งจะพัฒนาฝีมือเพื่อเข้าแข่งขันในการประกวดต้องเพิ่มวิธีการการได้รับถ่ายทอดให้หลากหลายขึ้น เช่นการสร้างความสัมพันธ์รุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นพี่ที่จบไปที่มีฝีมือหรืออาจไปเรียนต่อด้านดนตรีก็ให้กลับมาช่วยน้องในบางโอกาสที่มีเวลาว่าง หรืออาจเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรมเป็นกรณีพิเศษเป็นครั้งๆไป หรือศึกษาข้อมูลจากสื่อต่างๆ เช่น ตำรา เทป วีซีดี ดีวีดี ถึงลักษณะเทคนิคการบรรเลงวิธีการต่างๆ ซึ่งก็สามารถที่จะฝึกเรียนเพื่อที่จะพัฒนาด้วยตนเองได้

การได้รับประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนกิจกรรม ผลจากการศึกษาปรากฏว่านักเรียนไม่เคยเข้าร่วมประกวดดนตรีไทยร้อยละ 61.9 ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากได้ฝึกเพียง 1 ปี ฝีมือยังไม่แข็งแกร่งพอและมีส่วนน้อยที่เข้าร่วมประกวดก็เป็นสาเหตุที่ทำให้มีโรงเรียนต่างๆ ส่งเข้าประกวดน้อย แต่อย่างไรก็ตามหากครูผู้สอนเห็นว่ นักเรียนของท่านอาจจะไม่มีฝีมือเพียงพอ แต่หากพอใช้ได้ ก็ควรให้นักเรียนลองเข้าประกวด หรือมาร่วมสังเกตการณ์เพื่อนักเรียนได้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น ทำให้มีความพยายามที่จะฝึกให้มีฝีมือพัฒนาขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อดนตรี หรือหากมีฝีมือในระดับประกวดได้ก็พยายามส่งประกวดในทุกครั้งที่มีการแข่งขัน

การฝึกอบรม ผลจากการศึกษาของการฝึกอบรมจากภายนอกของนักเรียนปรากฏว่า นักเรียนได้รับการอบรมเพิ่มเติมจากภายนอกโรงเรียน ร้อยละ 45.2 โดยเป็นการฝึกเฉพาะเครื่อง และผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่ไม่ถนัดเครื่องดนตรีไทยประเภท “จะเข้” มากที่สุด ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเป็นเพราะเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยาก หรือไม่มีผู้สอนที่เชี่ยวชาญจะเข้โดยตรง ดังนั้นอาจให้เด็กได้รับการอบรมเฉพาะ “จะเข้” หรือให้ครูผู้สอนมาฝึกทักษะ “จะเข้” โดยตรงเพื่อนำไป ฝึกต่อให้นักเรียนให้มีความประสิทธิภาพและมีความรักในจะเข้ได้

กิจกรรมของชมรมดนตรีไทยในโรงเรียน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า จำนวนสมาชิกในชมรมดนตรีไทยยังมีน้อยและเครื่องดนตรีประเภท “ขิม” ยังขาดแคลน ซึ่งถ้าหากทางโรงเรียนสามารถจัดหาเครื่องดนตรีประเภท “ขิม” ให้มากขึ้นก็จะได้สมาชิกชมรมดนตรีไทยเพิ่มมากกว่านี้ เนื่องจากขิมเป็นเครื่องดนตรีที่ฝึกได้ง่ายสำหรับเด็กและมีความไพเราะเป็นที่นิยมของการฝึกเล่นดนตรีไทย หากมีขิมมากพอกับจำนวนเด็กที่ต้องการฝึกก็จะได้สมาชิกชมรมดนตรีไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งขิมก็จะเป็นพื้นฐานให้เครื่องดนตรีอื่นๆ ในการเล่นเครื่องดนตรีชิ้นต่อไป และเมื่อสามารถดึงนักเรียนเข้า

มาเป็นสมาชิกชมรมได้มากก็จะมีนักดนตรีไทยเพิ่มมากขึ้น

การสนับสนุนจากหน่วยงาน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า ครูภายในโรงเรียนเป็นผู้ฝึกสอนเป็นส่วนใหญ่ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี การมีครูสอนดนตรีไทยโดยตรงภายในโรงเรียนนั้น เด็กสามารถที่จะฝึกซ้อมได้อย่างเต็มที่ส่วนการสนับสนุนด้านครุภัณฑ์ส่วนใหญ่มาจากโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนอาจจะมั่งบประมาณน้อยอาจทำให้ได้ครุภัณฑ์ เครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นถ้าสามารถจัดหาจากภายนอกโดยมีหน่วยงานอื่น ๆ หรือผู้บริจาคก็อาจจะได้ครุภัณฑ์ที่ดีและเพิ่มขึ้นซึ่งครุภัณฑ์เครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพดีและมีเพียงพอจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กมาฝึกหัดและสามารถเล่นได้ไพเราะกว่าเครื่องดนตรีที่ไม่มีคุณภาพ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสถานภาพนักดนตรีไทยของโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งดนตรีไทยเข้าประกวด ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำผลที่ได้ไปพัฒนาเพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากการจัดประกวดดนตรีไทยภาคใต้ที่ได้จัดมาเป็นประจำเกือบทุกปี อีกทั้งได้ดำเนินการจัดโครงการฝึกอบรมครู-อาจารย์ผู้สอนดนตรีไทยในภาคใต้ตลอดมารวมทั้งโครงการอื่นๆ ที่จะสนับสนุนและส่งเสริมตามประเด็นที่ได้อภิปรายผลเพื่อเป็นการพัฒนานักดนตรีไทย อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้สืบทอดต่อไป

